

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ECONOMIC MECHANISMS OF INSTITUTIONAL MODELS OF THE EUROPEAN UNION

Досліджено інституційну структуру Європейського Союзу. Розглянуто основні аспекти життєздатності та універсальності інституційної моделі Європейського союзу. Досліджено можливості застосування інституційного досвіду іншими країнами та об'єднаннями. Досліджено економічні механізми які окреслює інституційна модель ЄС. Розглянуто наднаціональний варіант врегулювання проблем міждержавної взаємодії в контексті програми «Євро 2020».

Ключові слова: Європейський союз, Україна, інституційна модель, економічні механізми, співробітництво, інтеграція, економічні об'єднання, Європейська Комісія, Європейський Парламент.

Исследована институциональная структура Европейского Союза. Рассмотрены основные аспекты жизнеспособности и универсальности институциональной модели Европейского союза. Исследованы возможности применения институционального опыта другими странами и объединениями. Исследованы экономические механизмы которые очерчивает институциональная модель ЕС. Рассмотрен наднациональный вариант урегулирования проблем межгосу-

дарственного взаимодействия в контексте программы «Евро 2020».

Ключевые слова: Европейский Союз, институциональная модель, экономические механизмы, сотрудничество, интеграция, экономические объединения, Европейская Комиссия, Европейский Парламент.

Investigated the institutional framework of the European Union. The main aspects of sustainability and universal institutional model of the European Union. Indicated that the process of European economic integration formed seven major institutions that belong to the body and are reflected in the founding documents of the EU. Investigated the possibility of institutional experience other countries and organizations. The economic mechanisms which outlines the institutional model of the European Union. Considered option supranational regulation of the interstate cooperation in the context of the «Euro 2020». Noted the special role of the EU institutions and bodies provided for in the strategy «Europe 2020».

Keywords: The European Union, Ukraine, institutional model, economic mechanisms, cooperation, integration, economic union, European Commission and European Parliament.

УДК 338.439(477)

Стройко Т.В.

д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського

Максютенко О.

магістр
Миколаївський національний
університет імені В.О. Сухомлинського

Постановка проблеми. Європейський Союз як міждержавне об'єднання суверенних держав, якому нема аналогів у світовій практиці об'єднання націй народів, країн, продовжує демонструвати життєздатність та перспективність у своєму розвитку впродовж тривалого періоду, не дивлячись на скептичні оцінки.

Європейська політика базується на політичному принципі, згідно якого багатші країни і регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами і регіонами, а також на економічному принципі, згідно якого нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасниках і регіонах, або країнах і регіонах з високими рівнями безробіття є втраченою потенціалу та можливості для Європейського Союзу в цілому [1, с. 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти дослідження європейської економічної та інституціональної моделі проводяться як вітчизняними, так зарубіжними вченими, серед яких У. Бек, Г. Воллес, М. Вахудова, Д. Вояковський, М. Гібернау, Ю. Габермас, А. Дімітрова, К. Едер, Б. Колер-Кох, П. Краус, М. Крепон, Д. Лук'яненко, М. Лахижа, Дж. МакКормік, Я. Малик, І. Нагорна, О. Оржель, А. Поручник, Г. Петерс, Л. Прокопенко, А. Пухтецька, В. Чужиков та ін. Однак, дослідження механізмів інституційному забезпеченні процесів реалізації моделі ЄС не втрачають своєї актуальності.

Метою нашого дослідження стала систематизація основних аспектів реалізації інституційної моделі Європейського Союзу

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституційна структура Європейського Союзу є достатньо складною і розгалуженою. Вона спрямована на те, щоб поширювати цінності та реалізовувати цілі ЄС, забезпечувати інтереси громадян ЄС та країн-членів, а також гарантувати узгодженість, ефективність і послідовність політик та дій ЄС. У процесі європейської економічної інтеграції сформувалося сім основних інституцій, які мають статус органу і відображені в установчих документах ЄС (рис. 1).

Кожна інституція діє в межах повноважень, покладених на неї договорами, та згідно із передбаченими в них процедурами, умовами та цілями. Інституції взаємодіють на засадах відкритої співпраці.

Є також чимало інших органів і установ, які допомагають досягненню цілей ЄС. З-поміж них можна вирізнити: дорадчі – Європейський економічний і соціальний комітет (висловлює позицію громадянського суспільства, працедавців, працівників з економічних і соціальних питань), Комітет регіонів (репрезентує регіональні та місцеві органи влади); фінансові – Європейський інвестиційний банк (фінансує інвестиційні проекти у сфері економічного розвитку ЄС і за його межами), Євро-

пейський інвестиційний фонд (сприяє розвитку малого бізнесу); між інституційні – Європейська служба з питань зовнішньої діяльності, Евростат, Європейська школа адміністрації, Європейська агенція добору кадрів [2]

Європейський Союз на добре координує діяльність всіх інституцій, але недосконалість деяких аспектів управління виявила економічна криза 200-2009 років. Після кризи Європа поставила за мету стати сильніше, ніж раніше. Економічні реалії розвиваються швидше політичних, як ми переконалися на прикладі економічної кризи. Слід визнати, що зростаюча незалежність економіки вимагає більш рішучих і узгоджених дій на політичному рівні і майбутнє ЄС залежить від того, з якими результатами Європа вийде з кризи.

Європа повинна повернутися в лад і залишитися в ньому – це основне завдання стратегії «Європа 2020». Такий підхід стосується усунення безробіття, поліпшення якості життя громадян ЄС. Найближчі кілька років роботи покажуть, чим зможе Європа досягти розумного, стійкого і всеосяжного зростання, знайти способи створення нових робочих місць і позначити напрямки розвитку для суспільства.

Європейська Комісія пропонує п'ять основних напрямків діяльності, якими варто керуватися європейським державам: зайнятість; дослідження та інновації; зміна клімату та енергетика; освіта; боротьба з бідністю [3].

Разом з тим фінансова криза та її наслідки заставили країни ЄС пережити глибокий економічний спад, що поставило перед Євро союзом завдання підготовки нової економічної стратегії, яка б була більш адекватна, досягнути Стадії інтеграції та зміни ролі ЄС в світі. В результаті в 2010 році була затверджена нова стратегія розвитку ЄС «Європа-2020». За переконаннями лідерів ЄС, тільки спільні дії всіх держав-членів могли допомогти йому успішно вийти з кризи.

Фактично стратегія «Європа-2020» розкриває європейську соціально-економічну концепцію XXI ст. стратегія дає зрозуміти, як Європа збирається виходити з кризи і як повернути сьогоднішню нестабільність в сторону розумного, стійкого і всеохоплюючого зростання і розвитку. Слід зазначити, що до прийняття стратегії «Європа-2020» Єврокомісією проводились консультації з громадськістю. Зокрема, було отримано більш ніж 1500 пропозицій від широкого кола зацікавлених сторін: держав-чле-

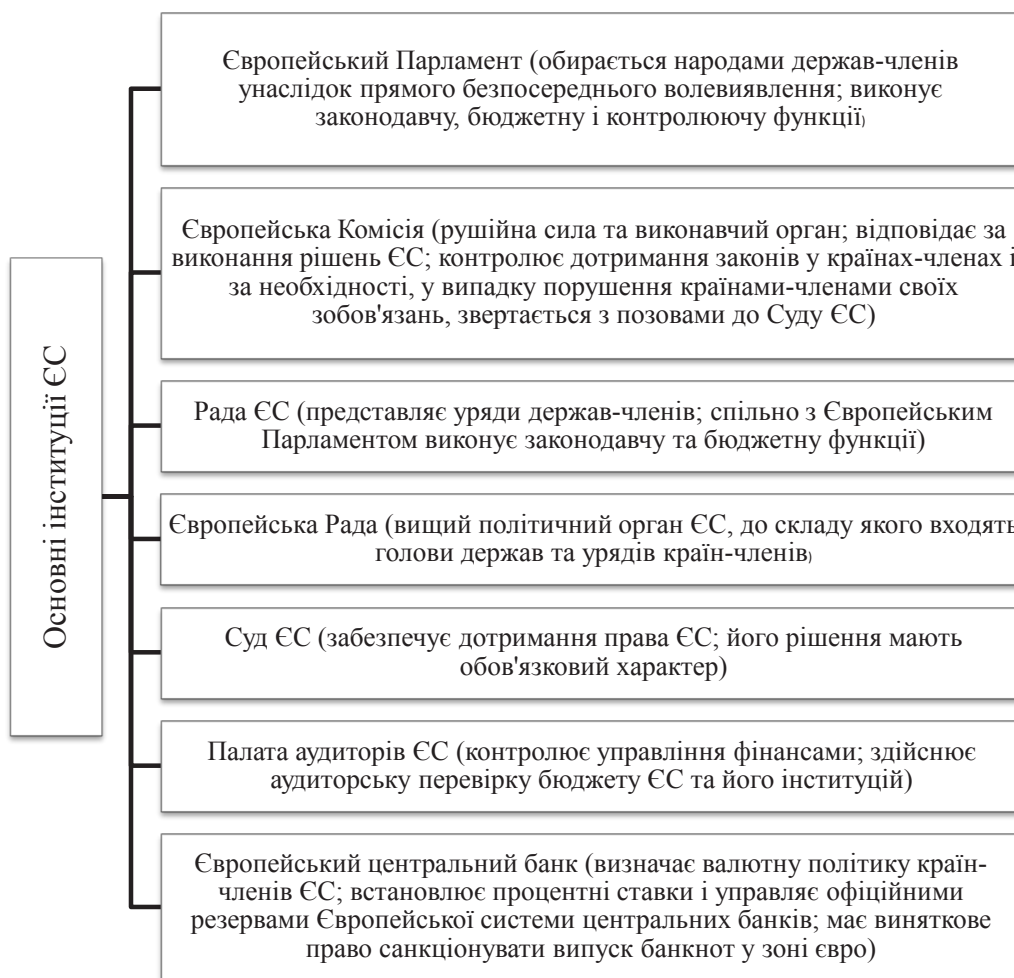

Рис. 1. Основні інституції ЄС

нів ЄС, організацій ЄС та національних організацій, регіональних і місцевих влад, бізнесу, неурядових організацій, представників наукового співтовариства і багатьох європейських громадян. В результаті стратегія «Європа-2020» встановлює три основні чинники зміцнення економіки (базові стратегічні цілі):

– розумне зростання: розвиток економіки, засноване на знаннях і інноваціях (посилення взаємодії наукових знань, досліджень та інновацій з економічним зростанням і розвитком ЄС);

– стійке зростання: створення економіки, заснованої на доцільному використанні ресурсів, екології та конкуренції (побудова стійкої та конкурентоспроможної економіки, використовуючи лідерство Європи в розробці нових процесів і технологій, включаючи екологічно чисті технології);

– всеосяжне зростання: сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної і територіальної згоди (створення для населення нових можливостей за допомогою високого рівня зайнятості, інвестицій в знання і навички, боротьби з бідністю і вдосконаленням ринку праці, навчання та соціального захисту, які разом сприяють побудові більш згуртованого і соціально однорідного суспільства) [4].

Для адаптації державами-членами ЄС стратегії «Європа-2020» до своїх конкретних ситуацій Єврокомісія запропонувала країнам трансформувати цілі ЄС в свої національні стратегії. Для розвитку і досягнення поставлених цілей ЄС визначив такі флагманські ініціативи (напрямки діяльності):

1. «Інноваційний Союз» для поліпшення умов і можливостей фінансування досліджень та інновацій, щоб гарантувати, що інноваційні ідеї будуть використані в товари і послуги, що буде сприяти економічному зростанню і створенню нових робочих місць.

2. «Рух молоді» для посилення результативності освітніх систем і сприянню залученню молодих людей на ринок праці.

3. «План розвитку цифрових технологій в Європі» для прискорення повсюдного розвитку високошвидкісного Інтернету та надання можливостей участі в загальному цифровому комерційному просторі для приватних фізичних і юридичних осіб.

4. «Доцільне використання ресурсів в Європі», щоб зробити економічне зростання незалежним від ресурсів, сприяти переходу на економіку з низьким вмістом вуглецю, збільшити використання джерел відновлюваної енергії, провести модернізацію транспортного сектора і забезпечити розумне використання джерел енергії.

5. «Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію» для поліпшення підприємницького середовища, особливо для середнього і малого бізнесу, для підтримки розвитку потужної і стійкої промислової бази, для повсякчасної глобалізації.

6. «План з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць», щоб провести модернізацію ринків праці, дати людям можливість отримувати нові знання і навички, щоб збільшити можливість трудовлаштування, поліпшення співвідношення попиту і пропозиції на ринках праці, включаючи трудову мобільність.

7. «Європейська політика проти бідності», щоб соціальна і територіальна взаємодія були поширені на всій території і досягнення в сфері економічного розвитку і зайнятості населення допомагали знижувати рівень бідності по всьому ЄС [4].

Сім основних напрямків діяльності, представлених вище, є пріоритетними як для ЄС, так і для держав-членів. Разом з тим політичні, економічні і соціальні інструменти ЄС, зокрема внутрішній ринок, фінансові важелі, інструменти зовнішньої політики, також будуть задіяні в усуненні перешкод і досягнення цілей стратегії «Європа-2020».

Стратегія «Європа 2020» як на рівні ЄС, так і на національному рівні визначає перелік завдань щодо реалізації основних цілей і флагманських ініціатив. При цьому реалізація другої «опори» передбачає розробку єдиних керівних принципів по кожному напрямку діяльності, напрямок рекомендацій державам-членам ЄС, введення заходів впливу у разі відсутності у країни адекватної реакції на ситуацію, надання звітів по проведенню стратегії «Європа-2020». У зв'язку з цим необхідно відзначити особливу роль інститутів і органів ЄС, передбачену в стратегії «Європа-2020».

Кожен з них повинен забезпечувати рух ЄС в правильному напрямку. Так, стратегія «Європа-2020» передбачає, що Європейська рада здійснює огляд політики ЄС і взаємозалежності між ЄС і його державами-членами. Європейська рада несе відповідальність за реалізацію стратегії за допомогою:

– щорічних загальних оцінок прогресу на рівні ЄС та національному рівні, розглядуваних на весняній сесії. Європейська рада підводить підсумки загальної макроекономічної ситуації прогресу в досягненні базових цілей, а також основних ініціатив;

– горизонтального керівництва політикою ЄС і Єврозони в цілому (можливо, для окремої групи країн), яка охоплює фінансові, макроекономічні та інші теми;

– обговорення економічного розвитку і пріоритетів стратегії, на яких розглядаються питання наукових досліджень і розробок, підвищення інноваційного потенціалу ЄС, енергетичної політики і переходу до низьковуглецевої економіки. Моніторинг та експертна оцінка будуть являтися головним завданням для Ради ЄС, в складі якого національні міністри, які відповідають за відповідні напрямки (наприклад, конкурентоспроможності, зайнятості і освіти), обговорюватимуть питання

виконання програми (прогрес в досягненні цілей і основних ініціатив).

Єврокомісія повинна здійснювати моніторинг ситуації щороку на основі більшості показників, що відображають загальний прогрес в досягненні цілей 2020 р. Зокрема, Єврокомісія проводить щорічні дослідження зростання, оцінку національних доповідей і програм конвергенції, які розглядаються на весняній сесії Європейської ради. Єврокомісія також готує рекомендації і при необхідності використовує «політику попередження» держав-членів (ця нова компетенція закріплена статтею 121.4 Лісабонського договору), виходячи з результатів аналізу їх доповідей про прогрес в досягненні національних цілей [5].

Європейський парламент повинен грати важливу роль в стратегії не тільки в якості спів законодавця (в першу чергу в частині, що стосується законодавчих пропозицій, які будуть частиною флагаманських ініціатив), а й як рушійна сила для мобілізації громадян і наднаціональних парламентів. Щорічно перед весняною сесією Європейської ради в якості внеску в дискусії Європарламент може приймати резолюцію по оцінці стратегії «Європа-2020».

Безумовно, успіх стратегії «Європа-2020» в величезній мірі залежить від здатності держав-членів ЄС грати свою роль в запровадженні необхідних реформ (наприклад, для збільшення інвестицій в дослідження, підвищення рівня зайнятості), а також їх співпраці з Європейською комісією з семи флагаманськими ініціативами. Разом з тим уряди країн ЄС повинні щорічно формувати дві доповіді, пояснюючи, що вони роблять, щоб досягти національних цілей стратегії «Європа-2020» [6].

З урахуванням викладеного можна зробити висновок про те, що безсумнівно гідністю стратегії «Європа-2020» є те, що в ній детально розписані компетенції інститутів ЄС – Європейської Ради, Ради ЄС, Єврокомісії, а також держав-членів, місцевої влади, зацікавлених осіб і громадянського суспільства в процесі виконання стратегії.

Висновки з проведеного дослідження. Структура ЄС швидше нагадує структуру вну-

трішньодержавного механізму. Близькість інституційної структури ЄС устрою держави породила в науці прагнення оцінювати її з точки зору теорії конституційного устрою будь-якого абстрактно взятої держави. Виходячи з цього, економічні механізми мають мати на меті створення умов які сприяють реалізації транснаціональних мереж, об'єктивний розподіл ресурсів, часткове покриття витрат на конкретні проекти, повагу до відкритих ринків, прозорість реалізації стратегій і програм, довгострокове стратегічне бачення цілей, які необхідно досягти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стройко Т.В. Стратегічні напрями функціонування фінансових інструментів регіональної політики ЄС / Т.В. Стройко, Т.Ф. Гордєєва, О.О. Євдоченко // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. Випуск 1 – 2014 – С. 10-15.
2. Менеджмент європейської економічної інтеграції [підручник] / за ред. С.М. Писаренко [Електронний документ] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1594102457888/ekonomika/institutsiyna_struktura_yevropeyskogo_soyuzu
3. Снігір О.В. Інституційна трансформація ЄС під впливом кризи у євросоні О.В.Снігір//Стратегічні пріоритети – К., 2013.
4. Арабей Е. Новая европейская стратегия «Европа 2020» [Електронний ресурс] / Е. Арабей // сайт «Право Европейского Союза». – Режим доступу:<http://eulaw.ru/content/novaya-evropeyskaya-strategiya-evropa-2020>
5. The Lisbon Review 2010: Towards a More Competitive Europe? [Electronic resource] / World Economic Forum. – 2010. – С. 9. – Mode for access: <https://members.weforum.org/pdf/Gcr/LisbonReview/TheLisbonReview2010.pdf>
6. Новая 10-летняя стратегия роста: ЕС на первое место в мире больше не претендует [Електронний ресурс] / Сайт «EversonNews». – Режим доступу:<http://avtotopic.ru/world-news/novaya-10-letnyaya-strategiya-rosta-es-na-pervoe-mesto-v-mire-bolshe-ne-pretenduet.html>